

**ECOLOGISCH WERKPROTOCOL
uitvoering gebiedsontwikkeling
industrieterrein 'Betondak' te Arkel
Fase 1**

**Bijstelling 1 februari 2019
(looptijd 2019)**

1	UITGANGSPUNTEN ECOLOGISCH WERKPROTOCOL	
1.1	Inleiding.....	3
1.2	Status van dit protocol.....	3
1.3	Verplichtingen aannemer.....	3
1.4	Verplicht ter inzage op het werk beschikbaar	4
1.5	Informatie uitvoerend personeel	4
2	BRONNENONDERZOEK SOORTEN	
2.1	Zorgplicht: algemene werkvoorwaarden	4
2.2	Bijzondere condities.....	5
3	PROTOCOLLEN VOOR MAATREGELLEN	
	PROTOCOL 1 – MAATREGELLEN RUGSTREEPPAD	
a.	Vervangende voortplantingspoel	6
b.	Preventieve maatregelen op industrieterrein.....	6
c.	Vooruitkijkend naar volgende fasen	7
	PROTOCOL 2 – MAATREGELLEN VLEERMUIZEN	
a.	Overbruggingsmaatregelen	7
b.	Buiten gebruik stellen oude verblijven.....	7
c.	Duurzame vervanging verblijven	8
d.	Verwijderen overbruggende kasten	8
	PROTOCOL 3 – VOORWAARDEN MEEUWENKOLONIE BIJ SLOOP	8
	PROTOCOL 4 – UITVOERING ZORGPLICHT	
a.	Kleine watersalamander	8
b.	Overige broedende vogels.....	8
c.	Eventueel aanwezige vrijgestelde en onbeschermdde dieren	8

1 UITGANGSPUNTEN ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

1.1 Inleiding

De werkzaamheden betreffen inrichtingsmaatregelen gericht op terreintransformatie van industrieterrein naar woongebied (incl. sloop). Deze transformatie zal met betrekking tot delen van het gebied, fasegewijs verlopen. Elke fase vergt zijn eigen maatregelen, afhankelijk van de getroffen maatregelen in (de) voorgaande fase(n).

Globale werkzaamheden m.b.t. fase 1:

- * overbruggingsmaatregelen vleermuisverblijfplaatsen *(uitgevoerd februari 2016)*
- * realisatie vervangende voortplantingspoel Rugstreeppad *(uitgevoerd maart-april 2018)*
- * wegvangen & uitplaatsen rugstreeppadden uit werkgebied *(uitgevoerd aug-sept. 2018)*
- * watervrij maken terrein i.v.m. voortplanting padden/salamanders *(uitvoeren febr. 2019)*
- * plaatsen omsluitend paddenscherm *(uitvoeren v.a. 31 januari 2019)*
- * uitvoeren overige zorgplichtmaatregelen
- * gedeeltelijke sloop fabriekshallen
- * opschonen opslagterrein, waaronder:
 - bodemsanering
 - opbreken stortplaatsen en andere constructies
 - verwijderen verhardingen
- * ophogen/ voorbelasten
- * bouwrijp maken fase 1
- * nieuwbouw woningen fase 1
- * integratie definitieve vleermuisverblijfplaatsen in nieuwbouw fase 1
- * gebiedsinrichting fase 1

In dit Werkprotocol wordt omschreven hoé de werkzaamheden zodanig uit te voeren dat géén significante natuurschade aan natuurwaarden wordt toegebracht.

1.2 Status van dit werkprotocol

Dit werkprotocol heeft ten doel om vanuit de bescherming van natuurwaarden toe te zien op een juiste uitvoering met inbegrip van de ecologische begeleiding. In het kader van de wet geldt hiertoe een ketenverantwoordelijkheid tussen opdrachtgever en aannemer. Opdrachtgever en uitvoerend bedrijf dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid en zijn daarop ook gezamenlijk aanspreekbaar.

N.B. dit werkprotocol is aangepast aan en verwijst naar de ontheffing *(zie Beschikking Wnb van 25 juli 2018, geldend t/m 1 februari 2023)*.

De in de ontheffing vereiste 'meldingen' *(voorschriften ontheffing punten 1 & 9)* worden geïnitieerd in overleg tussen de projectdirectie & GroenTeam.

1.3 Verplichtingen aannemer

- a) In beginsel is in alle situaties de aannemer verantwoordelijk voor de instructies, verplichtingen en geboden in dit protocol, *behalve* indien voor een onderdeel specifiek een andere partij is genoemd (zoals 'de ecooloog').
- b) Praktisch uitvoerende partijen dienen met name dit protocol te volgen, en dienen bij verwijzing in dit protocol naar een onderdeel van de ontheffing, ook dat betreffende onderdeel van de ontheffing te volgen.

- c) In overleg tussen de aannemer, de directie en de begeleidende ecooloog wordt afgesproken hoé de ecooloog op de hoogte wordt gehouden van de werkvorderingen en -fasen.

1.4 Verplicht ter inzage op het werk beschikbaar

Op het werk dient te allen tijde een dossier met de stukken met betrekking tot de Wet natuurbescherming (Wnb) ter inzage aanwezig te zijn voor een controlerend ambtenaar, op straffe van het onmiddellijk stilleggen van het werk totdat hieraan is voldaan. Daartoe wordt als logboek een speciale ordner ingericht waarin alle relevante stukken kunnen worden opgenomen (*zie ook voorschriften ontheffing punt 3*). Dit betreffen:

- de *ontheffing Wet natuurbescherming* (*zie Beschikking 25 juli 2018*);
- dit *ecologisch werkprotocol*;
- een *ecologische verslaglegging* met betrekking tot ecologische inspecties en van uitgevoerde preventieve en mitigerende maatregelen (als bewijslast van begeleiding en een juiste uitvoering).

1.5 Informatie uitvoerend personeel

Al het uitvoerend personeel dient inhoudelijk op de hoogte te zijn van (*zie ook voorschriften ontheffing punt 2*):

- De ontheffing en dit werkprotocol en de daarin beschreven werk- en handelwijze m.b.t. te verwachten dieren;
- de naam en bereikbaarheid van de personen die voor een juiste uitvoering verantwoordelijk zijn (projectdirectie en ecologisch begeleider);
- de locatie *op het werk* waar de onder § 1.4 aangegeven documenten kunnen worden ingezien.

2 AANDACHTSPUNTEN

2.1 Zorgplicht: algemene werkvoorwaarden

- a) Voorwaarden bij start van werkzaamheden
De werkzaamheden dienen op een zodanige wijze te worden gestart dat de op de werkplek aanwezige dieren bij verstoring kunnen ontvluchten.
Dit geldt zonder uitzondering voor *alle* dieren.
- b) Ontzien kwetsbare perioden
De voor soorten en soortgroepen kwetsbare perioden, zoals voortplantings- en overwinteringsseizoenen, dienen te worden ontzien met versturende werkzaamheden.
Indien met werkzaamheden van voorkeursperioden moet worden afgeweken vergt dat extra beschermingsmaatregelen.
- c) Opsluiting voorkomen
Werkzaamheden dienen zodanig te worden uitgevoerd dat dieren niet 'opgesloten' raken, bijvoorbeeld tussen werkzaamheden op verschillende plekken of in een afgesloten situatie.
- d) Zorg voor aan te treffen dieren
Wanneer er tijdens de werkzaamheden individuele dieren worden aangetroffen die *niet* ontheffingsplichtig zijn, worden deze voorzichtig opgepakt/ weggevangen en op een voor de soort geschikte en veilige plek in de omgeving weer weggezet. Deze dieren worden steeds binnen het projectgebied verplaatst naar een veilige plek waar

(nog) géén werkzaamheden plaats vinden (**zie ook e 'zorgplicht'**). Voor ontheffingsplichtige soorten (Rugstreepad en vleermuizen) zijn specifieke protocollen opgenomen.

e) Zorgplicht

(zie Protocol 3 & voorschriften ontheffing blz.5/12 'aanwijzingen voor gebruik')

In het kader van de wettelijke zorgplicht dient te worden voorkómen dat individuele dieren van welke soort of aard dan óók door de werkzaamheden worden bedreigd. Afgezien van het ontzien van voortplantingsperioden dienen aanwezige dieren (van klein tot groter) voorzichtig uit de bedreigingszone te worden verwijderd.

2.2 Bijzondere condities

- a) Bij het opschonen van het opslagterrein dient rekening te worden gehouden met aanwezigheid van:
- Rugstreepad (voortplanting, zomerverblijf), **zie verder Protocol 1**;
 - nestelactiviteiten van Patrijs, **zie Protocol 4/b**;
 - nabij de spoorwaaier, een enkele broedende watervogel in de oeverzone;
 - nestelactiviteiten van overige broedvogels zonder jaarrond beschermd nest;
 - mogelijk een enkel individu van een algemeen voorkomende diersoort met provinciale vrijstelling (**uitvoering zorgplicht, Protocol 4**).
- b) Bij sloop t.z.t. van nader aangeduide industriehallen (zie natuuronderzoek) dient rekening te worden gehouden met aanwezigheid van:
- paarterritoria van Gewone dwergvleermuis, **zie verder Protocol 2**;
 - nestelactiviteiten van Mantelmeeuw op daken van de hallen, **zie Protocol 3**;
 - nestelactiviteiten van broedvogels zonder jaarrond beschermd nest, **zie Protocol 4/b**.
- c) Bij opbreken van enkele betonnen bekkens dient rekening te worden gehouden met voortplanting van Kleine watersalamander, **zie Protocol 4/a**.

Overleg en begeleiding:

Uitvoering vergt vanwege vele condities m.b.t. de mogelijk te verstoren en/of bedreigen fauna:

- regelmatig overleg over welke werkzaamheden, wanneer, waar en op welke manier;
- daarop afgestemde, extra voorzorgsmaatregelen die door de ecologisch deskundige moeten worden aangegeven.

Deze voorwaarden en maatregelen zijn in de navolgende protocollen per werkonderdeel en waar nodig per soort(groep) nader uitgewerkt, terwijl de uitvoering wordt begeleid door een ecologisch 'ter zake kundige'.

Planning en heroverweging:

Vanwege het voortgaande planningsproces vergt dit werkprotocol jaarlijks, **in december**, heroverweging en eventueel nodige aanvulling of bijstelling.

3 PROTOCOLLEN VOOR MAATREGELLEN

PROTOCOL 1 – MAATREGELLEN RUGSTREEPPAD

Deze maatregelen zijn nodig vanwege voortplanting van Rugstreeppad in stagnerend regenwater op de betonnen opslagvloeren en verhardingen.

a) Vervangende voortplantingspoel

- * In **eind april-begin mei 2018** is een vervangende voortplantingspoel opgeleverd (zie onderstaande foto) op enig afstand van de werklocatie, zodanig dat de daar uit te zetten dieren na wegvangen in de voortplantingstijd, naar verwachting niet meer terug zullen keren naar de vanglocatie.
- * De voorwaarden van beheer hiervan zijn aangegeven in de Uitvoeringsovereenkomst (9 februari 2018) tussen VN OG II B.V. en Collectief Alblasserwaard/ Vijfherenlanden Coöperatie U.A., **zie separatie Uitvoeringsovereenkomst en zie tevens voorschriften ontheffing punten 13 t/m 15.**

Foto paddenpoel juni 2018

b) Preventieve maatregelen op industrieterrein

- * In **augustus-september 2018** zijn rugstreeppadden weggevangen en uitgeplaatst naar de compenserende paddenpoel (zie verslag). Dit is namens GroenTeam uitgevoerd door de ecologisch specialist drs. J. Mulder.
- * In **december 2018** is bekend geworden dat de planning van werkzaamheden niet wordt gehaald. De werkzaamheden worden ca. 1 jaar opgeschort, wat consequenties heeft.
- * Nog **vóór maart 2019**, wanneer de padden in hun winterverblijf zijn, worden de volgende preventieve maatregelen uitgevoerd:
 - plekken met waterstagnatie worden 'lek geprikt' en met zand aangevuld zodat wordt voorkomen dat daar in 2019 opnieuw voortplanting van padden zal kunnen plaatsvinden (geldt tevens voor Kleine watersalamander);
 - aanwezige diepere bekkens worden leeggepompt, vervolgens ook 'lek' gemaakt en aangevuld met zand zodat ook hier geen voortplantingsmogelijkheden meer beschikbaar zijn;
 - het opslagterrein met uitzondering van de grotere hallen, wordt geheel omsloten met een paddenscherm opdat in het nieuwe seizoen padden zullen worden buitengesloten;

- hierna kan het terrein m.b.t. rugstreepadden, worden vrijgegeven voor de nadere uitvoering van werkzaamheden (zie ook voorschriften ontheffing punt 16).
- * Gedurende het seizoen dat de padden actief zijn (half maart tot half oktober), wordt:
 - een toegang voor materieel aan het einde van elke werkdag zodanig gesloten dat er 's nachts geen padden kunnen binnendringen;
 - het omsluitende scherm tweemaandelijks gecontroleerd op eventuele beschadigingen die direct weer worden gerepareerd. Indien tussentijds beschadigingen ontstaan worden deze eveneens *direct* gerepareerd.
 In het winterseizoen kan dit achterwege worden gelaten doch direct na het winterseizoen (half maart) dient het functioneren van het paddenscherm weer te worden hersteld.
- * De prognose is dat vanaf ca. half oktober 2019 meerdere fabriekshallen worden gesloopt (zie ook protocollen 2 t/m 4).
M.b.t. de kleinere hal in de noordpunt van het terrein, tot dat moment 'onderdeel' van het omsluitende paddenscherm, wordt na de sloop het paddenscherm ter plaatse direct aangevuld tot het scherm weer geheel omsluitend is.

c) Vooruitkijkend naar volgende fasen

Na de sloop kan pas bodemsanering en vervolgens het voorbelasten plaatsvinden. Hierbij dient het ecologisch werkprotocol opnieuw te worden afgestemd op de dan actuele omstandigheden, planning en soort werkzaamheden. Dit geldt eveneens het paddenscherm, immers, na ophoging zal het thans geplaatste scherm wellicht Planning hiervan is nog niet in detail bekend en zal t.z.t., ook met betrekking tot het paddenscherm, nader in een protocol worden uitgewerkt.

PROTOCOL 2 – MAATREGELEN VLEERMUIZEN BIJ SLOOP

Deze maatregelen zijn nodig vanwege aangetroffen paarterritoria van Gewone dwergvleermuis.

- a) **Overbruggingsmaatregelen** (zie ook voorschriften ontheffing punt 8 & 9)
- * In februari 2016 zijn aan de gevels van het bakstenen kantoorgebouw, op 3 meter hoogte 12 vleermuiskasten opgehangen. Uitgangspunt daarbij is dat dit gebouw het enige geschikte binnen een straal van 200 meter was en dit gebouw bovendien nog enkele jaren zal blijven bestaan. Dat biedt voldoende tijd om in de eerste nieuwbouw van Fase 1, definitieve paarverblijven in de gevels te integreren.
 - * De tijdelijke vleermuisverblijven moeten functioneel blijven voor de overbruggingstijd waarvoor ze worden ingezet (totdat definitieve verblijven zijn gerealiseerd).
 - * Dit houdt in dat ze 1x per jaar moeten worden gecontroleerd op functionaliteit en dat, indien nodig, deze wordt hersteld.
 - * Vleermuisverblijven dienen, zo lang ze in gebruik (kunnen) zijn, te allen tijde worden gevrij- waard van aanschijnen met fel licht, zoals van bouwlampen (zie voorschriften ontheffing punt 11).
- b) **Buiten gebruik stellen oude verblijven**
(zie ook voorschriften ontheffing punt 11 / begeleiding deskundige)
- * Uitgangspunten:
Er zijn uitsluitend aan enkele loodsen paarterritoria van Gewone dwergvleermuis aangetroffen (zie Natuuronderzoek blz.21 fig.4). De preciese toegangen tot de paarverblijven zijn niet bekend en kunnen ook niet aan gedrag worden ontleend.
Na de paarperiode zijn betreffende verblijven in de daarop aansluitende wintertijd in ieder geval vanaf half november niet meer in gebruik terwijl de bebouwing vanwege de enkelwandige constructie volstrekt ongeschikt is voor winterverblijf.
Er is met overbruggingsmaatregelen reeds afdoende gewinningstijd in acht genomen (zie a en zie Kennisdocument Gewone dwergvleermuis/ Bij12 blz.31).
 - * Bebouwing met paarverblijven dient bij voorkeur te worden gesloopt vanaf half no-

vember en dient uiterlijk begin augustus te zijn gesloopt (*echter, zie Protocol 3*).

c) Duurzame vervanging verblijven

- * Zodra de bouwplannen voor de eerste woningen van fase 1 worden gerealiseerd, worden in overleg met de ecooloog in de bouwplannen vervangende vleermuisverblijven opgenomen, naar verwachting in spouwruimten. Daartoe wordt gebruik gemaakt van prefab-elementen (*zie verder voorschriften ontheffing punt 10*). De situering, oriëntatie en inbouw van deze vervangende verblijven worden in overleg met de ecooloog nader bepaald.
- * Vleermuisverblijven dienen te allen tijde worden gevrijwaard van aanschijnen met fel licht (*zie ook voorschriften ontheffing punt 12*).

d) Verwijderen overbruggende kasten

- * Wanneer de bouw met definitieve vleermuisverblijven gereed is zullen de overbruggende vleermuis kasten onder de begeleiding van de ecooloog kunnen worden verwijderd (*zie verder voorschriften ontheffing punt 11*).

PROTOCOL 3 – VOORWAARDEN MEEUWENKOLONIE BIJ SLOOP

Deze maatregelen zijn nodig vanwege de aangetroffen kolonie Kleine mantelmeeuw op daken van de bebouwing.

Op een dakdeel van de grote industriehallen broedt een kolonie Kleine mantelmeeuw. Kleine mantelmeeuw broedt van april t/m augustus, waarmee bij de sloop rekening gehouden dient te worden. Deze meeuwensoort komt dikwijls jaarlijks terug in dezelfde broedkolonie. Het is derhalve van belang om vóór aanvang van het broedseizoen, dus ruim vóór april, de sloopwerkzaamheden af te ronden.

Aanvang van de sloop kan, gezien de eveneens aanwezige vleermuisverblijven (*zie ook Protocol 2/b*), plaats vinden vanaf half november.

PROTOCOL 4 - UITVOERING ZORGPLICHT

Dit betreft voorwaarden die gelden voor alle overige dieren.

a) Kleine watersalamander

Binnen het gebied voor fase 1 zijn enkele kleine diepe betonnen bekkens met water aangetroffen waar Kleine watersalamander bleek. In het winterseizoen wanneer de dieren in hun landhabitat vertoeven voor winterverblijf, worden ook de bekkens 'watervrij gemaakt' en met zand opgevuld (*zie Protocol 1/b*) zodat er geen voortplantingshabitat meer beschikbaar is.

Bij het opschonen van het terrein wordt bij het verwijderen van opgeslagen materialen, voorts goed gelet op aanwezige salamanders die schuilen onder opgeslagen materiaal.

b) overige broedende vogels

Saneren en opschonen van het terrein vindt plaats na sloop van de loodsen. Voor deze fase zal t.z.t. een nader protocol worden uitgewerkt, waarin maatregelen worden opgenomen voor het uitvoeren van terreinwerkzaamheden in het broedseizoen.

c) eventuele aanwezige vrijgestelde en onbeschermden dieren

- * Alle werknemers op de bouwplaats worden geïnstrueerd hoe te handelen wanneer kleine zoogdieren of amfibieën worden aangetroffen.
- * Werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding en met instructies van de ecooloog: ze worden zodanig gestart dat alle zoogdieren zich in veiligheid kunnen brengen.
